Отець Ананій дочитав до самого кінця відозву Всеукраїнського церковного управління про живу церкву і нічого не зрозумів.

Він почав читати її знову, як за вікном зненацька хтось голосно заспівав:

— О чем, дева, плачешь,1 О чем, дева, плачешь, О чем слезы льешь?

Отець Ананій прислухався, наморщив чоло, потім провів нігтем глибокий слід на відозві й підійшов до відчиненого вікна. Серед вулиці, бовтаючись у калюжі, стояло троє ХЛОП'ЯКІВ І, кривлячись від зусилля, трудились над піснею. Хлопчик з кирпатим носом, забачивши у вікні сиву бороду Ананія, підсмикнув штанці і, немов кадилом, замахав камінцем на обривку в такт пісні.

Отець Ананій почервонів, як спечений рак, плюнув на саму вулицю й хряснув вікном. Постоявши з хвилину, він ще раз плюнув уже собі на кінець бороди і знову хотів присісти до столу, як до кімнати вскочила, ніби з горища впала, матушка.

— Діждалися-таки,— почала вона ще на порозі,— якщо тебе не з'їли, так із зятів почали!..

—■ Та кажи толком, що там трапилося?

— Толком? Там чоловіка вбивають, а може, і вбили вже, а тобі толк нужен. .Он послухай... Митькб... Митько, йди сюди!

До хати ступив заляпаний болотом хлоп'як.

Отець Ананій запитав його:

— Чого ти прибіг?

— Тьотя Ліда казали, щоб я сказав, щоб ви сказали мені, чи приїдете до них.

— Чого?

— Не знаю.

— От тобі й дурень. Що ж у них сталося?

— Міліція прийшла.

Матушка далі не слухала. Вона знову заголосила й закружляла по хаті. При слові "міліція" зблід і Ананій.

— Та чого ж ти стоїш тумою? — закричала матушка до Ананія.— Треба бігти, о господи! Може, тебе повезе хто?

— Повезе, аякже: під такий дощ і собаки не виженеш. Найди мені палицю.

Потім звернулася знову .до хлоп'яка:

— Що ж та міліція робить?

— Я не знаю.

Отець Ананій сердито блимнув на матушку і перекривив:

— Убивають! Шарманка бісова!

За хвилину його сива борода стирчала вже з-під лантуха, надітого на голову.

Спираючися на палицю, він з двору почвалав на вулицю.

Ковзаючи по розмитій дорозі, Ананій намагався догадатися, з якої причини до його старшого зятя Кіндрата наїхала міліція.

"І, здається ж, мужик недурний,— міркував собі отець Ананій,— не такий, щоб ускочити, як та курка в борщ. Не інакше, як вороги нацькували: багатий, мовляв, так треба зрдвняти". І більше ні до чого не міг він додуматися.

Кіндрат, старший зять, жив за три версти, на хуторі, і часу на розміркування для Ананія було досить, а тому він знову повернувся думкою до тої відозви, яку залишив на столі:

"Так виходить, що-ми неправильно молились? Я неправильно й інші неправильно, так, значить, молитви наші не приймалися й богом, га? Виходить, що, значить, люди прожили цілу тисячу літ і.без наших молитов, га?"

До самого хутора він борсався в цьому клубкові думок, як риба в сітці.

На Кіндратовому подвір'ї на ланцюгах гриміли собаки. Ананію вони завжди робили неприємність, бо лише підходив він до високих воріт, як слідом за собачим гвалтом чувся з двору сердитий голос Кіндрата:

— Який там чорт гавкає на собак?

Від такого привітання Ананій завжди губився й відчував себе винуватим.

На цей раз почувся голос Ліди:

— Пішли вон, щоб ви показились!

— То ти так на батька?

— Господи, татої Ідіть до хати.

Поцілувавши батька в замурзану руку, Ліда тут же зайшлася сльозами:

— Кіндрата заарештували! Повели до райвиконкому. Та хоч би ж знати за що, чи ми які злодії, чи владі не по-слушні?

І заплакала ще гірше.

— Заспокойся, дочко: на все воля божа.

За вечерею Ананій з дочкою прикидали догадки на всі боки і все-таки не знаходили причин.

— Може, хто довідався, що він не всю землю показав?— питала Ліда, — Так про це лише писар знав. .

— А може, що коней лошатами показали? Так за це ж ми цілу десятину виорали тому ж таки писареві, барбосові.

Ні до чого не додумавшися, вирішили, що Ліда вдосвіта піде до райвиконкому.

Лягаючи вже спати, Ананій запитав і про другу дочку:

— А як там Зіну господь милує, не чула?

— Милує: одного сіна дві десятини, як ліс стоїть, а тут одна десятина того садка була, і ту черва уже на цурпалки почала трощити. Як не подерже господь дощу ще хоч два дні, тоді хоч караул кричи.

— А то просити треба — і дощик буде,— сказав Ананій і під шум дощу облігся спати.

Склепивши очі, він гадав, що хутко засне, але в голову знову пхалася відозва церковного управління.

Коли проспівали перші півні, з канапи почувся Лідин голос: '

— Ви спите, тату?

— А що тобі?

— Я кажу, може, хто довідався, що ік великодню він вигнав самогонки з відро?

— Ціле відро?

— Так хіба ж це первина?

— Ну, гаразд, гаразд, спи. Воно б і батькові не завадила якась пляшка.

Далі чути було тільки самих цвіркунів.

Ще далеко до світанку Ліда запрягла в драний віз сліпу кобилу, наділа наймиччине лахміття й поїхала на слободу, а отець Ананій знову з лантухом на голові почвалав додому.

Коли він переступив хвіртку до себе на двір, матушка вже поралася біля сажа й гукала до робітника:

— Тобі повилазило, теля зажени!.. Чучусь, іроде!.. Що там трапилось?

Отець Ананій зрозумів, що матушка балакає вже не лише до свиней, а й до нього. Відказав байдуже:

— Приїде — від неї і довідаєшся.

На подвір'ї стояв віз, запряжений доброю парою коней.

— Микита приїхав?

— А ти не бачиш?

Потім матушка сердито кивнула до воза:

— їздить, їздить, а щоб завезти до тещі біленьку паляницю, так і в заводі немає.

Микити на подвір'ї не було. Матушка сказала, що його "чорти на базар понесли".

Отець Ананій, переодягнувшись, знову сів до відозви церковного управління. Перечитав раз і вдруге і ні до чого не міг домислитись. "Стара церква чинила підлоти — бувало; стара церква була завжди контрреволюційна — і це було!" Отець Ананій замислився: "А як я стану правити в новій церкві, так що я, обновлюся? Отак і другий, і третій". Вирішив побалакати про це ще з старим дяком за обіднею. Ідучи до церкви, він поклав до кишені й відозву.

У темних сінцях зіткнувся з Лідою. Вона зморщила обличчя й, цілуючи батька в руку, крізь сльози проказала:

— За черву...

— За яку черву?

— Що садок поїла. Чому, кажуть, гусені не зібрали? — і вона захлипала ще дужче.— Кажуть, відсидиш, тоді будеш знати, як розводити черву на все село.

Отець Ананій замислився, потім повернувся до хати й, дістаючи з божниці пляшки з водою, сказав:

— йорданська. Побризкай з молитвою, може, й пройде, а після обідні ми ще й бога попросимо: в нього все готове.

І пішов до огради.

Біля церкви отець Ананій підніс молитовно очі до бога. Над головою стримів у небо гострий шпиль дзвіниці, а із сірих хмар, як із підрешітка, сіяла мрячка. Дзвони під вогкою тишею завмирали на останніх акордах.

Отець Ананій подумав: "Просіть, і буде дано вам..."

По обідні він вирішив відслужити молебень про ніспо-слання на мор червам ще дощу хоч на два дні.

Виходячи з вівтаря до ікони, отець Ананій знову побачив Ліду, яка щиро била об мокру підлогу поклони. Тут же був і менший зять Микита. Він підійшов під благословення і пошепки сердито проговорив:

— Папаша, ви б молебень відслужили, щоб хоч на два дні бог дірку заткнув: дві десятини сіна гниє в покосах.

— В покосах? Ах ти ж, господи!

— Атож. На два дні мені годинку — і я шістдесят копиць сіна маю. Після цього хай собі ллє хоч день і ніч. Тут оцих два-три дні...

— Можна, можна, синку. Бог милосердний. Я зараз.

Ставши перед іконкою, Ананій розгорнув требник, перелистав декілька сторінок, потім замислено підніс пучку до лоба і тоді тільки згадав, що для Ліди треба молебень править якраз навпаки. Він нервово засмикався: "Якраз навпаки!"

Поліз за хусткою до кишені і наткнувся на відозву церковного управління — кров червоним споришем висипала на обличчя, і він подумав: "От тобі й правильно й неправильно: якраз навпаки!" Тупим, бездумним поглядом обвів отець Ананій такі ж тупі обличчя парафіян і без будь-якого ладу замахав кадилом.

Блукаючи по обличчях, погляд його зупинився на кирпатому видику хлоп'яка, який однією рукою намагався підтягти штанці, а другою смикав за кіску дівча.

Отець Ананій ще раз придивився до хлопчика, і кадило само по собі заходило в такт тої самої пісні, яку вчора співали за вікном хлоп'яки. Він знову почервонів, хотів розпочати молебень, але з язика вже настирливо лізло:

— О чем, дева, плачешь, О чем, дева, плачешь, О чем слезы льешь?..

Мов камінець на обривку, в руках у такт крутилося кадило.

Харків, 1925